

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

Вступ. Реформування форм власності в Україні та створення нового механізму господарювання викликали суттєві зміни в організації та методах контролю. Особливе значення у забезпеченні збереження власності при здійсненні внутрішньогосподарського контролю набуває інвентаризація, яка займає основне місце серед прийомів поточного контролю.

В економічній літературі найчастіше зустрічається теоретичне обґрунтування інвентаризації як одного із елементів методу бухгалтерського обліку. Проте поряд із цим, досить часто недостатньо розглядаються її контрольні функції.

Свої дослідження розвитку інвентаризації як елементу обліку і методичного прийому контролю присвячено праці відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: С.В.Бардаш, М.Т.Білухи, М.В.Кужельного, В.А.Маздрова, М.Р. Метьюса, В.Ф.Палія, М.Х. Перера, Я.В.Соколова та ін. [1, с.5].

Постановка завдання. Метою нашої статті є визначення місця і ролі інвентаризації в системі внутрішнього господарського контролю вітчизняних підприємств та порівняння її з системами інвентаризації, що мають місце в зарубіжній практиці.

Результати дослідження. Розвиваючи концепцію методологічного підходу до інвентаризації, як методичного прийому внутрішньогосподарського контролю слід врахувати, що завдяки його формуванням повинні вирішуватись практичні проблеми, які назріли в сучасний період. Тому саме завдяки інвентаризації мають забезпечуватись передумови для виявлення і мобілізації прихованих резервів підприємства, організовуватись система оперативного управлінського обліку, створюватись умови, що забезпечують планування раціональних витрат ресурсів підприємства, суттєвий вплив на організацію й підвищення ефективності виробництва, посилення режиму економії.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних літературних джерел дозволяє визначити основні завдання інвентаризації:

- забезпечення контролю за наявністю і станом майна, його рухом, використанням матеріальних, фінансових, нематеріальних, природних та енергоресурсів відповідно до затверджених норм, плану тощо;
- виявлення майна, що втратило свої споживчі властивості, зіпсованого, невикористаного і непотрібного у господарстві, а також того, що знаходиться поза обліком;
- встановлення реального фізичного стану (зносу) і правильність оцінки необоротних активів та інших засобів праці, які обліковуються на балансі;
- вивчення стану розрахунків та встановлення фактичної наявності або підтвердження розмірів дебіторської заборгованості;
- контроль за понаднормово використаними та невикористаними матеріальними цінностями;
- перевірка дотримання правил і умов збереження майна;
- виявлення та усунення фактів безгосподарності, безвідповідальності, виявлення резервів матеріальних ресурсів, застосування заходів щодо їх використання;
- визначення розмірів природного убутку та інших витрат;
- контроль за станом обліку і звітності матеріально відповідальних осіб;
- перевірка дотримання діючих положень про матеріальну відповідальність [2, с.29].

В практиці вітчизняних підприємств інвентаризація проводиться методом перевірки в натурі наявності майна (господарських засобів) підприємства шляхом описування, перерахунку, зважування, вимірювання й оцінювання їх залишків та порівняння одержаних результатів з даними бухгалтерського обліку. Це дає змогу встановити розбіжності між даними обліку та фактичною наявністю засобів, тобто виявити, якщо мають місце на підприємстві лишки або нестачі, які оформляють відповідними документами і відображають в обліку.

В практиці більшості зарубіжних країн використовується дві різні системи інвентаризації:

1. Система періодичної інвентаризації. При цій системі постійні записи по запасах (чи інших цінностях) протягом року не ведуться. В кінці кожного періоду виникає необхідність у фізичному підрахунку запасів, що залишилися в наявності. Для оцінки запасів на кінець періоду кількість одиниць кожного виду товарів в наявності помножується на вартість одиниці придбаного товару. Внаслідок цього сума товарів в наявності залишається невідомою до останнього

дня періоду, коли здійснюється підрахунок запасів. Також і вартість реалізованих товарів не може бути визначеною, до здійснення підрахунку запасів.

2. Система постійної інвентаризації. Ця система передбачає постійні записи щодо запасів у бухгалтерській системі протягом періоду. Для кожного виду товарів у запасах існує деталізований реєстр, де відображаються: а) кількість одиниць і вартість запасів на початок періоду; б) кількість одиниць і вартість кожної покупки; в) кількість одиниць і вартість товарів для кожної реалізації; г) кількість одиниць і вартість товарів в наявності на будь-який момент часу. Цей постійний реєстр ведеться від операції до операції протягом періоду. Тому реєстр запасів надає інформацію, як щодо суми запасів на кінець періоду, так і щодо суми собівартості реалізованих товарів на будь-який період часу. [З с.249].

Система періодичної інвентаризації потребує фізичного підрахунку товарів в кінці періоду і оцінки одиниць за їх купівельною вартістю. Головними причинами застосування системи періодичної інвентаризації є її низька вартість і зручність.

Система постійної інвентаризації передбачає великий обсяг канцелярської роботи, хоча ведення окремого реєстру запасів для кожного виду товарів на складі від операції до операції є бажаним, особливо для цілей контролю. Щоб зменшити труднощі канцелярської роботи, більшість систем постійної інвентаризації комп'ютеризовані.[З с.250].

Висновки. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що система постійної інвентаризації має такі переваги порівняно з системою періодичної інвентаризації:

1. Дає величину запасів на будь-яку дату (кількість одиниць і вартість кожного товару).
2. Забезпечує даними щодо величини вартості реалізованих товарів без проведення періодичного підрахунку запасів.
3. Постійно забезпечує інформацією щодо слушного часу для покупок з метою підтримання мінімального і максимального рівня запасів.
4. Постійно забезпечує інформацією про кількість товарів в наявності в різних місцях.
5. Дає основу для оцінки величини крадіжок.
6. Забезпечує інформацією щодо вартості реалізованих товарів, яка

необхідна для відображення реалізації як за ціною реалізації, так і за вартістю.

7. Придатна для комп'ютерів, які швидко обробляють великий об'єм даних щодо запасів.

З цих причин спостерігається розповсюджене застосування системи постійної інвентаризації і згортання системи періодичної інвентаризації.

Отже, інвентаризація у всіх випадках важлива не тільки як засіб контролю, а і як засіб управління активами підприємства.

Література

1. М.Я. Дем'яненко, В.В.Чудовець. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку. Монографія.- К.- ННЦ «Інститут аграрної економіки».- 2008.-286 с.
2. Бардаш С.В. Інвентаризація: теорія, практика, комп'ютеризація. - Житомир,ЖІТІ, 2000. - 372 с.
3. Глен А. Велш, Деніел Г. Шорт Основи фінансового обліку. - Київ.: Основи.- 1999.-932 с.